

Ятло Л.П.

доцент кафедри музичного мистецтва
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
заслужений працівник культури України

Ятло Л.Г.

старший викладач кафедри музичного мистецтва
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ – КЕРІВНИКА ХОРУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку музичної педагогіки професійна підготовка вчителя музики охоплює широкий спектр фахових знань і видів музичної діяльності, які вкрай необхідні для майбутньої роботи в школі. Це вміння і навички гри на фортепіано, баяні, акордеоні, скрипці (як правило, вступники грають на одному із цих інструментів та опановують під час навчання в університеті додатковий музичний інструмент), знання методики викладання музики в школі, курс диригування, вокально-хорова підготовка, що передбачає практичний курс постановки голосу, хоровий клас та хорознавство, цикл музично-теоретичних дисциплін, різні види практики, інші предмети. Все це зумовлює досить високу професійну підготовку спеціалістів цього профілю.

Одним із головних завдань предметів музичного циклу є підготовка студентів до роботи з дитячим хором у школі, адже кожен вчитель музики – це ще й керівник хору, класного чи загальношкільного. Вчитель музики постійно стикається з необхідністю застосування у своїй практичній діяльності вмінь та навичок роботи з хором чи вокальним ансамблем, адже саме хоровий спів є основним та найбільш доступним видом музикування в школі, а формування дитячого співацького голосу є однією із найважливіших проблем музично-естетичного виховання учнів.

Програмні вимоги з музики в загальноосвітній школі ставлять перед вчителем розв'язання низки специфічних завдань, головним серед яких є

виховання в учнів вокально-хорових навичок: співацької постави, співацького дихання, правильного звукоутворення, прийомів звуковедення.

Методика роботи з дитячим хором мало чим відрізняється від методики роботи з мішаними та однорідними хорами. Така подібність зумовлена спільними співацькими проблемами, оскільки між дитячим і дорослим вокальним вихованням принципової різниці не існує. Відтак, розглядаючи питання вокальної роботи в дитячому хорі, слід виходити із загальноприйнятих принципів класичної постави голосу, з обов'язковим врахуванням при цьому фізіологічних і психологічних вікових особливостей дітей.

Достатня обізнаність у питаннях теорії співу необхідна вчителю музики – диригентові хору так само, як знання і практичне володіння технічними прийомами співу.

Хормейстер, який приступає до роботи з хором, як з мішаним, так і з дитячим, в першу чергу стикається з проблемою вироблення єдиного звучання.

У першому випадку перед ним знаходяться співаки, які мають різні «школи» співу і різний рівень вокальної підготовки, у другому випадку хормейстер має справу з учасниками дитячого хорового колективу, які, як правило, не мають ніяких вокальних навичок.

І у тому, і в іншому випадку відсутня єдина вокальна спрямованість, у зв'язку з чим хористи не в стані дати точний унісон в одній партії, а також створити якісний ансамбль в загальному звучанні хору. Тому хормейстер повинен постійно проводити роботу над якістю вокального звучання хору, висока культура якого стане результатом лише наполегливої і багаторічної роботи.

Найбільш сприятливі умови для виховання культури вокалу в хоровому колективі складаються в тому випадку, якщо диригентові допомагають досвідчені хормейстери і вокальні педагоги, метод яких співпадає з його вимогами. Зрозуміло, за тієї умови, що сам керівник хору володіє достатньою підготовкою в питаннях вокальної культури. Особливо це відноситься до техніки вокальних прийомів. Диригент, який поверхово обізнаний з теорією і

технікою співу, ризикує висунути хору непосильні вимоги, що не поліпшить, а погіршить його звучання.

Якщо ж диригент хору достатньо володіє своїм голосом та вокально-хоровою технологією, ясно уявляє собі механізм звукоутворення, вміє викласти простими і доступними словами прийоми співу і знає, де і як вони проводяться, вміє передати ці знання хору і у його диригентській техніці наявна не тільки емоційна сторона, а і певна пластичність жесту, то такий диригент зможе довести якість хорового звучання до високого вокально-технічного і художнього рівня.

В роботі з дітьми головне завдання хормейстерської практики полягає в тому, щоб максимально очистити вокальну термінологію від всього зайвого. Чим ясніше і простіше формулювати основні принципи вокалу, тим краще їх будуть розуміти учні і тим більших результатів можна буде досягти з юними співаками. До активу знань кожного хориста повинне входити знання будови та особливостей свого «музичного інструменту»: анатомії і фізіології голосового і дихального апаратів.

Вокальна робота з хором може бути успішною лише за умови прискіпливого вивчення сольної постави голосу, тобто практичного оволодіння хормейстером технічними прийомами і навичками викладу їх суті. Основні технічні і виконавські вимоги, які в процесі роботи слід висувати колективу, абсолютно аналогічні вимогам, що висуваються співакові-солістові. Техніка звукоутворення однакова як для соліста, так і для співака хору, тому що і у соліста і у хориста є легені, система дихання, нерви і весь фізичний організм – у одного більш, у іншого менш досконалий, які функціонують і діють при видобуванні співацького звуку за одними і тими ж загальнолюдськими законами.

У хоровій роботі та в процесі вивчення вокально-хорової методики велике значення має розвиток так званого «вокального» слуху, тобто уміння чути щонайменші зміни звучання голосу і знати їх причини.

Специфіка співу в хоровому колективі полягає в тому, що перед співаком постає проблема набуття навички співу в ансамблі: злиття голосів (тембрів), уміння чути не лише себе, але і сусіда, співу за диригентським жестом, вміння підпорядковувати своє особисте – спільним інтересам колективу. Що ж стосується керівника хору, то особливість і складність його завдання на відміну від педагога сольного співу полягає у тому, що працюючи над вокальною технікою хору, він має справу не з одним співаком, а одночасно з багатьма. Відтак виникає необхідність об'єднати всі голоси в загальнохорове звучання, підпорядкувати його академічній манері співу, привести до єдиного тембру звучання, тобто створити ансамбль. Вирішальну роль у цьому буде відігравати тонко натренований вокальний слух хормейстера, чіткість і зрозумілість його вказівок.

Майбутній вчитель музики, який прагне досягти успіхів у своїй професії, навчити дітей грамотно співати та розуміти музику, повинен добре володіти всім арсеналом вокально - хорової роботи з дитячим хором, в якому основи техніки співу займають головне місце.

Знання вокальної методики і техніки співу дасть можливість вчителям музики, диригентам хорів виробити просту, можливо точну і єдину термінологію на противагу значній строкатості, що існує в цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Бенч О. Павло Муравський. Феномен одного життя. – К.: Дніпро, 2002.
2. Леонтович М. Практичний курс навчання співів у середніх школах України. – К., 1989.
3. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. – Київ, 2002.